

Introducere

De-a lungul timpului, dimensiunile asistenței sociale s-au diversificat și specializat în funcție de aria problemelor sociale abordate. Nevoia de asistență socială în mediul rural sau în orașele mici se resimte astăzi poate mai pregnant ca altădată în contextul creșterii inegalităților sociale și accesului scăzut la servicii în aceste zone. La nivel internațional există o preocupare crescută a specialiștilor pentru aceste comunități dezavantajate (Kbadacki, 1995; Collier, 2006; Ginsberg, 2014). Vorbim aici atât de formarea de noi profesioniști care să activeze în domeniu, cât și de dezvoltarea instrumentelor, metodelor și tehnicilor de intervenție care să facă posibilă o analiză riguroasă a nevoilor din aceste comunități cu scopul de a sprijini populația în vederea integrării sociale și dezvoltării comunitare. Chiar dacă în mediile urbane mari există o gamă variată de probleme sociale și resurse de control, intervențiile sau serviciile sociale sunt relativ bine dezvoltate în cele mai multe cazuri. În zonele rurale sau în cele urbane mai mici însă, ne confruntăm cu nevoi și probleme specifice teritoriilor geografice, iar serviciile și intervențiile care să răspundă acestor nevoi sunt slab dezvoltate, uneori inexistente (Teșliuc et al., 2016; Lazăr et al., 2020; Rădăcină, 2021).

Situația asistenței sociale din România este problematică, în contextul în care însuși sistemul are multe limite. Deși în ultimii ani legislația în domeniu s-a dezvoltat, existând legislație specifică pentru anumite categorii, în practică, există foarte puține resurse materiale, financiare, umane specializate și posibilități de aplicare a legii. Astfel, literatura de specialitate vorbește despre practicieni ai asistenței sociale în mediul rural (și nu numai) fără pregătire în domeniu, servicii de asistență socială slab dezvoltate sau inexistente, nevoi și probleme sociale manifestate pregnant în comunitățile rurale (Lazăr, 2020; Teșliuc, 2016; Rădăcină, 2021; MMF, 2021).

Volumul „Management strategic în asistența socială” prezintă modalități prin care se pot proiecta strategii de dezvoltare a serviciilor de asistență socială la nivel comunitar. Lucrarea cuprinde o teoretizare a relevanței managementului pentru domeniul asistenței sociale și expune detaliat partea de cercetare, care investighează modalitățile de identificare a nevoilor sociale la nivel unei comunități.

Cartea cuprinde patru capitole. Primul capitol prezintă conceptele cadru pe care se fundamentează managementul strategic în asistența socială, așa cum au fost ele utilizate în cercetarea și designul strategic prezentate pe parcursul lucrării. În cadrul celui de-al doilea capitol este expusă metodologia cercetării.

Capitolul 1 al lucrării justifică și argumentează importanța procesului de management strategic în asistență socială și rolul fiecărei etape din cadrul acestui proces așa cum reiese el atât din literatura de specialitate, cât și din normativele legale în vigoare în România.

În subcapitolul 1.1. Evaluarea socială - concept, reglementare și proces în managementul strategic al asistenței sociale sunt precizate aspecte conceptuale privind evaluarea și în special evaluarea nevoilor, atât în asistență socială, cât și management strategic. Sunt apoi enumerați indicatorii esențiali în operaționalizarea evaluării nevoilor și rolul acestora în procesul strategic. Sunt precizate de asemenea perspectivele diferite de evaluare a nevoilor și importanța implicării, responsabilizării, reflecției critice a tuturor actorilor sociali: beneficiari, autorități locale, furnizori publici și privați, specialiști, cetățeni etc.

Tot în acest subcapitol se prezintă apoi, în sinteză reglementările legislative care fundamentează politicile în domeniul asistenței sociale: Legea 292/2011 a asistenței sociale cu modificările și completările ulterioare și Hotărârea de Guvern nr. 797/2017 pentru aprobarea regulamentelor-cadru de organizare și funcționare ale serviciilor publice de asistență socială și a structurii orientative de personal.

Este prezentată apoi evaluarea socială așa cum se reflectă în actele normative menționate, atât la nivel micro (testarea mijloacelor de trai), cât și la nivel macro (în raport cu calitatea serviciilor), evaluarea fundamentând demersul strategic al politicilor sociale.

Capitolul se încheie cu precizarea perspectivei specialiștilor (asistenți sociali, cadre didactice, medici, psihologi, reprezentanți ONG) în operaționalizarea evaluării ca etapă în procesul de management strategic, operaționalizare care a și fundamentat elaborarea instrumentelor de colectare a datelor de la nivelul comunităților analizate.

În subcapitolul 1.2. Diagnoza socială și profilul comunității – fundamente imperative ale managementului strategic în asistență socială, se evidențiază rezultatele evaluării nevoilor și resurselor de la nivel local: diagnoza socială și profilul comunității, etape imperative în managementul strategic.

Pe aceeași structură urmărită în subcapitolul 1.1 (definire concepte, operaționalizare și reflectare în acte normative) și în acest subcapitol sunt precizate aspecte importante precum conștientizarea specificului unei comunități (cu nevoi și resurse), necesitatea implicării comunității în rezolvarea problematicilor locale și identificarea direcțiilor de acțiune. Diagnoza socială și profilul comunității sunt cele care vor face trecerea de la identificarea nevoilor și resurselor la elaborarea strategiei de dezvoltare a serviciilor sociale și a planului anual de acțiune la nivel local.

Subcapitolul 1.3 se concentrează pe reglementările legislative care conțin prevederi foarte clare privind structura și conținutul strategiei de dezvoltare a serviciilor sociale și a planului, atribuțiile și responsabilitățile autorităților locale și județene în elaborarea acestor documente strategice, procesul de consultare a sectorului ONG dar și modalitățile de monitorizare, de mediatizare și promovare a acestora.

În cadrul celui de-al doilea capitol este prezentată metodologia pe care ne-am fundamentat cercetarea propriu-zisă. Metodologia cercetării a fost una mixtă, combinând ancheta pe bază de chestionar (chestionare administrate în gospodăriile din zone marginalizate), cu o grilă de evaluare a nevoilor sociale completată de către reprezentanții primăriei și interviuri cu o serie de specialiști care activează în aceste zone (asistent social, cadru didactic, medic sau asistent medical, reprezentant ONG).

Capitolele trei și patru descriu rezultatele cercetării realizate în perioada 2019-2021, în opt localități din Transilvania. În cadrul acestor capitole, comunitățile sunt împărțite în comunități cu un grad accentuat și

un grad mai scăzut de manifestare a problemelor și nevoilor. În acest sens, sunt analizate informații și date referitoare la gospodăriile investigate, cum ar fi componența acestora, situația financiară/locativă și situația persoanelor vulnerabile din gospodăria. De asemenea, sunt aduse în atenție problemele/dificultățile întâmpinate de către localnici, percepția acestora privind serviciile din localitate și percepția specialiștilor care lucrează în comunitățile respective referitoare la nevoile și serviciile de asistență socială. Pe baza rezultatelor, pentru fiecare localitate sunt propuse servicii care ar putea veni în întâmpinarea nevoilor și problemelor identificate.

Considerăm că, un prim pas în ameliorarea situației, sau în propunerea unor servicii care să vină în sprijinul unor grupuri de persoane vulnerabile sau defavorizate, este acela de a identifica în mod sistematic nevoile și problemele regăsite la nivelul comunităților și apoi să oferim servicii specializate care să corespundă nevoilor identificate, să prevină și să amelioreze problemele de la nivel personal, familial și comunitar. Este important ca practicienii din domeniul asistenței sociale să utilizeze metode de cercetare adecvate și să facă apel la legislația în vigoare atunci când vor să propună servicii care să îmbunătățească calitatea vieții locuitorilor. În acest sens, am găsit necesară elaborarea acestui volum, care poate veni în sprijinul asistenților sociali, studenților și altor specialiști din domeniul social, pentru a înțelege cum pot să utilizeze cunoștințele de cercetare într-un mod foarte practic în activitatea profesională. Volumul prezintă diagnoza nevoilor sociale a 8 comunități (rurale sau orașe mici) din Transilvania. În paralel am propus servicii care se doresc a fi deschise la nivelul localităților, conform Nomenclatorului serviciilor sociale (H.867/2015). Pledăm pentru investigarea nevoilor și problemelor de la nivelul fiecărei localități și pentru deschiderea de servicii sociale care să vină în întâmpinarea acestor nevoi sau probleme. Doar în această măsură vom putea vorbi de o creștere a calității vieții, de dezvoltarea comunitară și implicit de o reformă a sistemului de asistență socială.